

บทที่ 6

บทสรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

6.1. สรุปผลการศึกษา

การศึกษาเรื่อง พุทธศาสนานิกายเถรวาทในฐานะการทูตเชิงวัฒนธรรมในความสัมพันธ์ไทย-เวียดนาม มีวัตถุประสงค์ 2 ประการในการศึกษา ดังนี้ 1. ศึกษารูปแบบความสัมพันธ์ด้านพุทธศาสนาเถรวาทต่อความสัมพันธ์ไทย-เวียดนาม และ 2. ศึกษาพุทธศาสนาเถรวาทในฐานะการทูตเชิงวัฒนธรรมที่มีผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างไทย-เวียดนาม ซึ่งมีคำถามในการวิจัยว่า พุทธศาสนาเถรวาทในฐานะเป็นสถาบันหนึ่งของสังคมไทย จะใช้บทบาทความเป็นสถาบันทางสังคมในการเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างประเทศของไทยและเวียดนาม ได้อย่างไร และพุทธศาสนาเถรวาทมีส่วนช่วยในการส่งเสริมความร่วมมือและการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมระหว่างชาวพุทธในประเทศไทยกับชาวพุทธในเวียดนามอย่างไร โดยมีทฤษฎีที่ใช้ในการศึกษาดังนี้ ทฤษฎีการเมืองเกี่ยวพัน แนวคิดการทูตเชิงวัฒนธรรม แนวคิดวัฒนธรรมกับการพัฒนา และแนวคิดเกี่ยวกับพระธรรมทูต เป็นกรอบในการศึกษาวิเคราะห์

6.1.1 การศึกษารูปแบบความสัมพันธ์ด้านพุทธศาสนาเถรวาทต่อความสัมพันธ์ไทย-เวียดนาม จากการศึกษาพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างไทยต่อเวียดนามในด้านการทูตเชิงวัฒนธรรมในปัจจุบันพุทธศาสนาเถรวาทที่มีผลต่อความสัมพันธ์ไทยและเวียดนาม มีลักษณะของรูปแบบของความสัมพันธ์ในลักษณะของการเกื้อกูลกันซึ่งกันและกัน โดยที่ฝ่ายไทยเป็นผู้ให้และฝ่ายเวียดนามเป็นผู้รับ โดยมีลักษณะความสัมพันธ์ทางพุทธศาสนาระหว่างกันใน 3 รูปแบบด้วยกัน ดังนี้

1. ความสัมพันธ์ในรูปแบบรัฐบาล ได้แก่ นโยบายทางด้านการทูตเชิงวัฒนธรรมของรัฐบาลไทยที่เน้นให้มีการส่งเสริมและแลกเปลี่ยนการเยือนระหว่างกันกับรัฐบาลเวียดนามในทุกๆระดับ เช่น ผู้แทนทางวัฒนธรรม คณะนาฏศิลป์ คณะสื่อมวลชน เป็นต้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมในระดับท้องถิ่นที่จังหวัดต่างๆ ทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทยและภาคกลางของเวียดนาม ซึ่งในรูปแบบความสัมพันธ์ในลักษณะความร่วมมือทางพุทธศาสนาอย่างเป็นทางการระหว่างกันได้แก่ โครงการทอดกฐินพระราชทาน ณ สาธารณรัฐสังคมนิยม

เวียดนาม โดยโครงการนี้เริ่มมาตั้งแต่ปี 2547 เป็นโครงการที่จัดขึ้นเพื่อการส่งเสริมพุทธศาสนาในต่างประเทศ ทั้งยังเป็นการกระชับความสัมพันธ์กับมิตรประเทศเพื่อนบ้านที่นับถือพุทธศาสนา เช่นเดียวกับไทย และที่สำคัญคือการกระตุ้นให้เกิดจิตสำนึกทางวัฒนธรรมร่วมกัน โดยการนำเอาวัฒนธรรมที่มีอยู่ร่วมกันมาสร้างความผูกพันทางจิตใจระหว่างชาวพุทธด้วยกัน พร้อมทั้งการเสริมสร้างความเข้าใจอันดีของประชาชนและเป็นการส่งเสริมวัฒนธรรมอันดีระหว่างพุทธศาสนาของไทยและเวียดนาม

2. ความสัมพันธ์ในรูปแบบคณะสงฆ์ ได้แก่ การสนับสนุนการศึกษาพุทธศาสนาและการเผยแผ่พุทธศาสนาในเวียดนาม ในด้านการส่งเสริมการศึกษาพุทธศาสนาของไทยต่อเวียดนาม ได้แก่ การถวายทุนการศึกษาของรัฐบาลไทย โดยสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ทำหน้าที่เป็นหน่วยงานในการกำกับดูแลการถวายทุนการศึกษาให้กับพระสงฆ์เวียดนามที่เข้ามาศึกษาพุทธศาสนาในประเทศไทย นอกจากนี้ยังมีการสนับสนุนการศึกษาพุทธศาสนาภายในเวียดนาม โดยสมเด็จพระมหารัชมังคลาจารย์ เจ้าอาวาสวัดปากน้ำ กรุงเทพมหานคร ได้สนับสนุนการก่อสร้างอาคารเรียน 2 ชั้น “โรงเรียนพระปริยัติธรรม มูลนิธิหลวงพ่อดัดปากน้ำ” ณ วัดเหวียนคง จังหวัดเถื่อเทียนเว้ ส่วนด้านการเผยแผ่พุทธศาสนาในเวียดนามของไทย ได้แก่ โครงการพระธรรมทูตไทยในเวียดนาม โดยทางมหาเถรสมาคมของไทยได้ส่งพระธรรมทูตไทยไปปฏิบัติศาสนกิจเป็นพระธรรม ณ สำนักสงฆ์ไทยพุทธเกษตร จังหวัดบาเรีย-หุงเต่า ซึ่งเป็นสำนักสงฆ์ไทยแห่งแรกในเวียดนามและมีส่วนช่วยสนับสนุนการเผยแผ่พุทธศาสนาในเวียดนาม

3. ความสัมพันธ์ในรูปแบบภาคประชาชน ได้แก่ การส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างประชาชนไทยและประชาชนชาวเวียดนาม ซึ่งถือว่าเป็นปัจจัยสำคัญต่อการดำเนินงานด้านการทูตเชิงวัฒนธรรมของไทยในด้านพุทธศาสนา เพื่อให้ภาคประชาชนมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกัน ให้ประชาชนทั้งสองประเทศเดินทางไปมาหาสู่กันมากยิ่งขึ้น เช่น โครงการทอดกฐินพระราชทาน ณ สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม ทำให้ภาคประชาชนทั้งสองประเทศได้มีส่วนช่วยสนับสนุนในกิจกรรมทางพุทธศาสนาตามนโยบายการทูตเชิงวัฒนธรรมของรัฐบาล โดยเฉพาะคนไทยเชื้อสายเวียดนามได้มีบทบาทในการเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างประชาชนทั้งสองประเทศ พร้อมกับการอุปถัมภ์ ทะนุบำรุงพุทธศาสนาในเวียดนามและพัฒนาความสัมพันธ์ภาคประชาชนของทั้งสองประเทศ

6.1.2 การศึกษาถึงพุทธศาสนาเถรวาทในฐานะการทูตเชิงวัฒนธรรมมีผลต่อความสัมพันธ์ไทยกับเวียดนาม การศึกษาพบว่าพุทธศาสนาเถรวาทในฐานะการทูตเชิงวัฒนธรรมได้มีส่วนส่งเสริมสนับสนุนความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับเวียดนามได้เป็นอย่างดี และเป็นเครื่องมือที่ช่วยสนับสนุนความร่วมมือระหว่างไทยกับเวียดนามให้มีความหลากหลายขึ้นมากกว่าเดิมนอกเหนือจากความร่วมมือทางด้านการเมือง และเศรษฐกิจ ซึ่งในปัจจุบันเวียดนามได้เปิดกว้างทางสิทธิเสรีภาพทางศาสนามากขึ้น รัฐบาลเวียดนามได้เข้ามาสนับสนุนการเผยแผ่พุทธศาสนาภายในประเทศและภายนอกประเทศ รัฐบาลเวียดนามเองก็ให้การสนับสนุนการจัดงานประชุมผู้นำชาวพุทธทั่วโลกในวันวิสาขบูชาโลก ในปี พ.ศ. 2551 การอนุญาตให้พระสงฆ์เวียดนามได้ไปศึกษาต่อในประเทศไทยและต่างประเทศ รวมทั้งการอนุญาตให้พระสงฆ์ออกไปปฏิบัติศาสนกิจภายในประเทศและต่างประเทศได้ การทูตเชิงวัฒนธรรมที่มีพุทธศาสนาเถรวาทเป็นปัจจัยสำคัญนั้น ได้มีส่วนทำให้ประชาชนของทั้งสองประเทศได้มีความใกล้ชิดสนิทสนมกันมากขึ้น ปัจจัยพุทธศาสนานั้นมีส่วนช่วยให้เกิดความสามัคคีและกระชับความสัมพันธ์กับมิตรประเทศ ที่อยู่ในกลุ่มวัฒนธรรมพุทธศาสนาเหมือนประเทศไทย นอกจากจะเป็นการช่วยทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาแล้วยังมีส่วนช่วยเสริมสร้างความเข้าใจระหว่างชาวพุทธในประเทศไทยกับชาวพุทธในต่างประเทศได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้ยังเป็นการเปิดโอกาสให้พุทธศาสนิกชนชาวไทยและชาวเวียดนาม ได้แสดงออกถึงความสามัคคีและมีโอกาสร่วมทำบุญด้วยกันในโอกาสต่างๆ ทั้งการไปมาหาสู่กันมากขึ้นซึ่งส่งผลดีต่อความสัมพันธ์ทั้งในระดับรัฐบาลและในระดับประชาชนของทั้งสองประเทศ ซึ่งความสัมพันธ์ที่ดีนี้ยังมีส่วนเกื้อกูลต่อการเสริมสร้างและกระชับความสัมพันธ์ไทยและเวียดนามให้แน่นแฟ้นมากยิ่งขึ้น ความร่วมมือด้านวัฒนธรรมเป็นอีกมิติหนึ่งของความสัมพันธ์ไทยกับเวียดนาม โดยการที่ประชาชนของทั้งสองประเทศจะได้สร้างความคุ้นเคยกันได้พบปะแลกเปลี่ยนสังสรรค์เกิดความใกล้ชิดสนิทสนมและมีทัศนคติที่ดีต่อกัน อันจะเป็นพื้นฐานของความสัมพันธ์ที่แข็งแกร่งมั่นคงและยั่งยืนต่อไป โดยปัจจัยพุทธศาสนาเถรวาทเป็นปัจจัยในการส่งเสริมความสัมพันธ์ด้านพุทธศาสนาของทั้งสองประเทศดังนี้

1. ความสัมพันธ์ระดับรัฐบาล ได้แก่ การกำหนดนโยบายและยุทธศาสตร์ของรัฐบาลในการกระชับและขยายความสัมพันธ์ ความร่วมมือกับเวียดนามในทุกด้าน ทั้งการเมือง ความมั่นคง เศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม และการพัฒนาทั้งทางภาครัฐภาคเอกชนและภาคประชาชนและในระดับทวิภาคี พหุภาคี และภูมิภาค การใช้บทบาทของพระพุทธศาสนาส่งเสริมการดำเนินงานทางการทูตเชิงวัฒนธรรม เพื่อกระชับความสัมพันธ์ในระดับรัฐบาลต่อรัฐบาล และประชาชนต่อประชาชน โดยอาศัยความใกล้ชิดด้านภูมิศาสตร์ โครงสร้างพื้นฐานที่เชื่อมต่อสองประเทศและ

ความคล้ายคลึงทางวัฒนธรรม ซึ่งไทยและเวียดนามต่างก็เป็นประเทศที่นับถือพุทธศาสนาเหมือนกัน ในการนับถือถือพระพุทธรูปของทั้งสองประเทศ แม้ว่าประชาชนส่วนใหญ่ของทั้งสองประเทศจะนับถือพุทธศาสนาที่ต่างนิกายกัน ทั้งนี้ต่างก็มีจุดร่วมในความเชื่อทางคำสอนของพุทธศาสนาที่เหมือนกัน นอกจากนี้ยังมีการร่วมมือทางด้านกิจกรรมพระพุทธรูประหว่างกัน เช่นการทอดกฐินพระราชทาน การสนับสนุนการศึกษาพุทธศาสนา และพระธรรมทูตไทยในเวียดนาม เป็นสื่อกลางในการเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างไทยและเวียดนาม

2. ความสัมพันธ์ด้านคณะสงฆ์ ได้แก่การส่งเสริมความเป็นศูนย์กลางของพุทธศาสนาโลกของไทยและส่งเสริมด้านการศึกษาและเผยแผ่พระพุทธรูปศาสนาในเวียดนาม โดยส่งเสริมความร่วมมือด้านการสนับสนุนการศึกษาพุทธศาสนาและเผยแผ่พุทธศาสนา และขยายผลโครงการที่ประสบความสำเร็จในไทยไปสู่ประเทศเพื่อนบ้าน เช่น โครงการครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน โครงการศูนย์ศึกษาพระพุทธรูปศาสนาวันอาทิตย์และโครงการพระธรรมทูต ซึ่งในปัจจุบันไม่ใช้มีเฉพาะพระสงฆ์เวียดนามเท่านั้นที่ศึกษาในประเทศไทย แต่ยังมีนักศึกษาเวียดนามที่เป็นภคุหัสต์อีกจำนวนมากที่ศึกษาในสถาบันการศึกษาไทย ทั้งพระสงฆ์เวียดนามและนักศึกษาเวียดนามเหล่านี้ มีโอกาสสูงในการรับเอาวัฒนธรรมไทย ความรู้สึกนึกคิดและทัศนคติแบบไทย พุทธศาสนาเถรวาทแบบไทย โดยเฉพาะการใช้ภาษาไทยในการติดต่อสื่อสารในชีวิตประจำวัน รวมทั้งการนำเอารูปแบบพุทธศาสนาแบบไทยไปเผยแผ่ในเวียดนาม ซึ่งมีส่วนช่วยในการพัฒนาความสัมพันธ์ของทั้งสองประเทศในการดำเนินงานการทูตเชิงวัฒนธรรมด้านพุทธศาสนาต่อเวียดนามในอนาคต

3. ความสัมพันธ์ภาคประชาชน ได้แก่นโยบายของรัฐบาลที่สนับสนุนให้ภาคประชาชนของเวียดนามและไทยมีความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกัน ให้ประชาชนของทั้งสองประเทศเดินทางไปมาหาสู่กันมากยิ่งขึ้น และให้คนไทยเชื้อสายเวียดนามมีบทบาทในการเชื่อมต่อความสัมพันธ์ระหว่างประชาชนของทั้งสองประเทศ โดยการส่งเสริมการประชุมระหว่างผู้ว่าราชการจังหวัดของไทยและเวียดนาม โดยเฉพาะจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่มีความใกล้ชิดระหว่างกัน เพื่อสนับสนุนกิจกรรมและดำเนินความร่วมมือระหว่างกัน ในปัจจุบันภาคประชาชนมีการแลกเปลี่ยนหรือไปมาหาสู่กันอยู่ตลอดเวลา ในด้านการค้าการลงทุน ด้านการท่องเที่ยว นอกจากนี้ชาวไทยเชื้อสายเวียดนาม (เหวียดเกี้ยว) มีส่วนสำคัญในการติดต่อสัมพันธ์ระหว่างภาคประชาชนของทั้งสองประเทศเป็นอย่างดี โดยทำหน้าที่เป็นสื่อกลางระหว่างความสัมพันธ์ของทั้งภาครัฐบาลและภาคประชาชน ทำให้โอกาสที่ประชาชนของทั้งสองประเทศจะเรียนรู้ระหว่างกันและการรับเอาวัฒนธรรมของกันและกันจึงมีมากขึ้น

ดังนั้นการใช้นโยบายการทูตเชิงวัฒนธรรมซึ่งมีพุทธศาสนาเถรวาทเป็นสื่อความสัมพันธ์ระหว่างประเทศจึงเป็นสิ่งที่ดีเพราะทั้งสองประเทศต่างก็นับถือพระพุทธศาสนา การยึดถือหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนา ความคล้ายคลึงกันในทางวัฒนธรรมส่งผลให้เกิดความร่วมมือระหว่างกัน ซึ่งที่ผ่านมาก็จะให้เห็นการเชื่อมโยงทางพระพุทธศาสนาในรูปแบบต่างๆ กันมาโดยตลอด โดยการสนับสนุนของภาครัฐ คณะสงฆ์ และภาคประชาชน แต่ในกรอบของความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมในด้านนโยบายการทูตเชิงวัฒนธรรม อยู่ภายใต้กรอบของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ จึงควรที่จะสนับสนุนพร้อมทั้งส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่นและเน้นการส่งเสริมความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมในภาคประชาชน ควบคู่ไปกับการสัมพันธ์ทางการเมืองและเศรษฐกิจ เพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างกันให้มีความยั่งยืนและมั่นคงต่อไป

หากพิจารณาตามคำถามในการวิจัยจะพบว่า พระพุทธศาสนาในฐานะที่สถาบันหนึ่งในสังคมไทยได้มีส่วนช่วยในการเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างไทยและเวียดนามในด้านต่างๆ อีกทั้งมีส่วนช่วยส่งเสริมความร่วมมือและการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมของทั้งสองประเทศดังต่อไปนี้

1. ช่วยกระชับความสัมพันธ์ระหว่างรัฐบาลไทยและรัฐบาลเวียดนาม ในการดำเนินงานด้านการทูตเชิงวัฒนธรรมของไทยให้ประสบผลสำเร็จในการสร้างความสัมพันธ์ต่อเวียดนาม ยังเป็นการช่วยเผยแผ่วัฒนธรรมไทยและสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้ประเทศไทย

2. ช่วยส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรคณะสงฆ์ของทั้งสองประเทศ ในด้านการศึกษาพุทธศาสนา และการเผยแผ่พุทธศาสนาในเวียดนามตามโครงการพระธรรมทูต

3. ช่วยส่งเสริมความสัมพันธ์ในภาคประชาชนของทั้งสองประเทศให้มีความใกล้ชิดกันมากยิ่งขึ้น กิจกรรมทางพระพุทธศาสนามีส่วนทำให้เกิดความสามัคคี การพบปะสังสรรค์ระหว่างกัน และการเสียดละร่วมแรงร่วมใจของพุทธศาสนิกชนไทยและเวียดนาม

4. ช่วยอุปถัมภ์ ทำนุบำรุง สนับสนุนส่งเสริมและเผยแผ่พระพุทธศาสนาเถรวาทในเวียดนามให้เจริญรุ่งเรืองขึ้น

5. ช่วยเป็นสื่อกลางในเกิดความศรัทธาในพระพุทธศาสนาของประชาชนทั้ง 2 ประเทศ เพื่อให้ผู้ที่นับถือพระพุทธศาสนาอยู่แล้วและผู้ที่ยังใหม่อยู่ได้มีโอกาสที่จะเข้ามาศึกษาพระธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนามากยิ่งขึ้น

6.2 อภิปรายผล

ในความสัมพันธ์ไทยและเวียดนามในด้านนโยบายการทูตเชิงวัฒนธรรมนั้น ผลของการศึกษารูปแบบความสัมพันธ์ด้านพุทธศาสนาเถรวาทต่อความสัมพันธ์ไทย-เวียดนาม พบว่าความสัมพันธ์ระหว่างไทยและเวียดนาม ปรากฏรูปแบบความสัมพันธ์ทางพุทธศาสนาแบบเกื้อกูลกัน คือฝ่ายไทยเป็นผู้ให้และฝ่ายเวียดนามเป็นผู้รับ ได้แก่ 1. ความสัมพันธ์ในรูปแบบรัฐบาล 2. ความสัมพันธ์ในรูปแบบคณะสงฆ์ 3. ความสัมพันธ์ในรูปแบบภาคประชาชน โดยอาศัยการอธิบายนโยบายความสัมพันธ์ดังกล่าวตามทฤษฎีการเมืองเกี่ยวพัน (ปรัชญา เวสารัชช, 2550) การจะวิเคราะห์นโยบายต่างประเทศของรัฐใดๆ นั้นจะต้องศึกษาถึงตัวแปรต่างๆด้วย ในการที่รัฐหนึ่งจะกำหนดนโยบายหรือแสดงท่าทีใดๆ ออกมาล้วนมีสาเหตุมาจากปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายในควบคู่กันไป ในปัจจุบันสถานการณ์การเมืองระหว่างประเทศเปลี่ยนแปลง และหันมาร่วมมือกันในรวมกลุ่มในภูมิภาคเดียวกันเพื่อความสัมพันธ์ทางการเมืองและเศรษฐกิจ และวัฒนธรรม ซึ่งไทยและเวียดนามนั้นได้อาศัยปัจจัยภายนอก คือสภาพแวดล้อมทางภูมิภาคเดียวกันทั้งยังเป็นสมาชิกอาเซียนด้วยกัน ส่วนปัจจัยภายในประเทศที่สำคัญทางความคล้ายคลึงกันทางวัฒนธรรม ความเชื่อในทางพุทธศาสนา และสถานการณ์การเมืองระหว่างประเทศที่เปลี่ยนแปลงไป ส่งผลต่อการกำหนดนโยบายของทั้งสองประเทศ ทั้งนี้เพื่อรักษาไว้ซึ่งผลประโยชน์ของชาติเป็นสำคัญและพร้อมแสวงหาความร่วมมือระหว่างประเทศ ซึ่งสอดคล้องกับสุรชัย ศิริไกร (2539) ที่กล่าวถึงความร่วมมือระหว่างไทยและเวียดนามในระยะเวลาที่ผ่านมา ได้มีการร่วมมือระหว่างรัฐบาลและภาคเอกชนของทั้งสองประเทศ โดยการร่วมมือพัฒนาเศรษฐกิจและเชื่อมโยงสาธารณูปโภคต่างๆ ทางด้านกายภาพ เศรษฐกิจ การบริการ และสังคม ซึ่งจะนำไปสู่การพึ่งพาอาศัยกันอย่างจริงจัง ซึ่งไทยและเวียดนามต่างก็มีความคล้ายคลึงกันทางวัฒนธรรมในเรื่องการนับถือพุทธศาสนา ทั้งนี้รัฐบาลไทยและเวียดนามควรที่จะมีการพิจารณาหยิบยกวัฒนธรรมร่วมกันเหล่านี้ขึ้นมาเป็นเครื่องมือในการปรับปรุงและเสริมสร้างความเข้าใจและความสัมพันธ์อันดีระหว่างประเทศในระดับรัฐบาลต่อรัฐบาลและระดับประชาชนต่อประชาชน

การศึกษาถึงพุทธศาสนาเถรวาทในฐานะการทูตเชิงวัฒนธรรมมีผลต่อความสัมพันธ์ไทยกับเวียดนาม การศึกษาพบว่าการทูตเชิงวัฒนธรรมในด้านพุทธศาสนาเป็นเครื่องมือที่สำคัญที่สามารถสร้างความสัมพันธ์ระหว่างทั้ง 2 ประเทศได้เป็นอย่างดีและส่งเสริมความสัมพันธ์ในทุกระดับทั้งในระดับรัฐบาลและภาคประชาชน ซึ่งมีผลต่อความสัมพันธ์ไทยกับเวียดนามในด้านการใช้พุทธศาสนาในฐานะการทูตเชิงวัฒนธรรม ในด้านการทูตเชิงวัฒนธรรมของไทยต่อเวียดนามนั้นมีความหลากหลาย อาทิเช่น การแสดงนาฏศิลป์ การสอนภาษาไทย การจัดงานลอยกระทง การจัดงานสงกรานต์ เป็นต้น ซึ่งมีส่วนสนับสนุนความร่วมมือในด้านวัฒนธรรมของไทยและเวียดนาม

ได้เป็นอย่างดี แต่ก็ยังไม่สามารถเข้าถึงประชาชนชาวเวียดนามได้ทุกกลุ่มและทุกระดับ สอดคล้องกับแนวคิดการทูตเชิงวัฒนธรรม (กระทรวงการต่างประเทศ, 2548) กล่าวได้ว่าความสัมพันธ์ในภาคประชาชนถือเป็นพื้นฐานที่สำคัญในการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ โดยการทูตเชิงวัฒนธรรมที่มีพุทธศาสนาเป็นเครื่องมือในการดำเนินงานทูตเชิงวัฒนธรรมสามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้หลากหลายในทุกระดับ ความได้เปรียบของไทยในการดำเนินนโยบายการทูตเชิงวัฒนธรรมคือการเป็นศูนย์กลางของพระพุทธศาสนาของโลกในปัจจุบัน ถือเป็นโอกาสอันดีที่ไทยจะใช้บทบาทของสถาบันทางพระพุทธศาสนา ในการดำเนินความสัมพันธ์กับประเทศเพื่อนบ้าน และพระพุทธศาสนาเถรวาทในฐานะการทูตเชิงวัฒนธรรมได้มีส่วนส่งเสริมสนับสนุนความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับเวียดนามและทำให้พุทธศาสนิกชนชาวไทยในเวียดนาม พุทธศาสนิกชนไทยเชื้อสายเวียดนามและพุทธศาสนิกชนเวียดนามเกิดศรัทธาและสำนึกร่วมกัน มีความใกล้ชิดรู้จักและเข้าใจกันมากขึ้น ซึ่งพระพุทธศาสนาถือเป็นรากเหง้าเป็นที่มาของประเพณีวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีทั้งในทางตรงและทางอ้อมของผู้คนในภูมิภาคนี้ แม้ว่าไทยและเวียดนามจะความแตกต่างกันด้านระบอบการปกครอง แต่นั่นก็ไม่ใช่ปัญหาของความสัมพันธ์ระหว่างกันในปัจจุบัน เพราะทั้งสองประเทศต่างมีจุดร่วมทางวัฒนธรรมที่เหมือนกัน คือการนับพระพุทธศาสนา และมีส่วนช่วยส่งเสริมความสัมพันธ์ของทั้งสองประเทศในมิติอื่นๆ ให้ดียิ่งขึ้น

ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับเวียดนามในช่วงระยะเวลา 35 ปี แห่งการสถาปนาการทูตระหว่างกันนั้น ได้แสดงให้เห็นถึงลำดับความสำคัญต่อกันมาจากอดีตสู่ปัจจุบัน และทั้งสองประเทศได้พยายามหาทางกระชับความสัมพันธ์อันดีให้มากยิ่งขึ้น โดยเวียดนามเองนั้นก็ถือเป็นเพื่อนบ้านของไทย แม้จะไม่ได้มีขอบรั้วติดกันก็ตามแต่การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างกันในอดีตจนถึงปัจจุบันนี้ ทำให้ทั้งสองประเทศมีความใกล้ชิดสนิทสนม และเวียดนามเองก็ไม่ได้อยู่ห่างไกลจากไทยเลยแม้แต่น้อย ยิ่งนับวันเวียดนามเองดูเหมือนจะอยู่ใกล้ชิดกับไทยเพียงเอื้อมมือเท่านั้น เพราะทั้งสองประเทศต่างก็เป็นมิตรที่ดีต่อกัน ทั้งการเมือง เศรษฐกิจและสังคมวัฒนธรรม ซึ่งสอดคล้องกับธัญญาทิพย์ ศรีพนา (2541) ในการพัฒนาและกระชับความทางการเมืองและเศรษฐกิจของไทยกับเวียดนาม สิ่งที่ไม่ควรลืมและควรดำเนินการควบคู่ไปด้วยคือ การส่งเสริมความร่วมมือทางด้านสังคมวัฒนธรรม สามารถทำได้ด้วยการสร้างความร่วมมือและการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรม ทางวิชาการ เพื่อให้ประชาชนของทั้งสองได้มีโอกาสติดต่อสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดและคุ้นเคยกันขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในปัจจุบันนี้ทั้งสองประเทศได้ให้ความสำคัญต่อกันในทางวัฒนธรรม โดยพยายามที่จะแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในวัฒนธรรมของกันและกัน ซึ่งไทยและเวียดนามเองต่างก็มีสถาบันที่สำคัญสถาบันหนึ่งที่ใช้อยู่เหนียวในทางจิตใจนั่นก็คือสถาบันพระพุทธศาสนา ถึงแม้ว่าไทยจะนับถือพุทธศาสนานิกายเถรวาทและเวียดนามนับถือพุทธศาสนานิกายมหายาน

ทั้งนี้เพราะความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ที่แตกต่างกันนั่นเอง แต่ก็คงไม่แปลกอะไรมากนักเพราะไทยเองก็ไม่ได้นับถือพุทธศาสนานิกายเถรวาทเพียงอย่างเดียว และเวียดนามเองก็ไม่ได้นับถือพุทธศาสนานิกายมหายานเพียงอย่างเดียวเช่นกัน ยังมีนิกายอื่นอีกด้วยที่ชาวเวียดนามให้การนับถือคือพุทธศาสนานิกายเถรวาท แม้ว่าเราจะเคยรับรู้มาว่าเวียดนามนับถือพุทธศาสนามหายาน แต่ในความเป็นจริงของสังคมเวียดนามในปัจจุบันนี้มีการหันมานับถือพุทธศาสนานิกายเถรวาทมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้ทั้งสองประเทศยังได้เกื้อกูลงานด้านพุทธศาสนาระหว่างกัน ทั้งในด้านการศึกษาพระพุทธรูป และการเผยแพร่พระพุทธรูปในเวียดนามอีกทางหนึ่ง โดยอาศัยโครงการพระธรรมทูต ซึ่งแนวคิดของพระธรรมทูตนั้น คือการดำเนินงานโดยใช้ทูตทางพุทธศาสนาหรือสมณะทูตเพื่อเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างฝ่ายศาสนจักรและฝ่ายอาณาจักร ซึ่งบทบาทหน้าที่ของพระสงฆ์แบ่งเป็น 2 ประการใหญ่ๆที่สำคัญ ได้แก่ 1.บทบาทการศึกษาพุทธศาสนา และ 2.บทบาทการเผยแพร่พุทธศาสนา เป็นหน้าที่ที่กำหนดให้บทบาทของพระสงฆ์ได้เข้ามามีส่วนร่วมช่วยเหลือสังคม การเผยแพร่พระพุทธรูปของพระสงฆ์นั้นนอกจากจะเป็นการส่งเสริมโยมตามครรลองของพระธรรมวินัยแล้ว ยังเป็นการรักษาความมั่นคงและส่งเสริมความก้าวหน้าของสถาบันพระพุทธรูป ในการเผยแพร่พระพุทธรูปต้องอาศัยการเกื้อกูลทั้งฝ่ายศาสนจักรและฝ่ายอาณาจักรในการเผยแพร่ทั้งในภายในประเทศและต่างประเทศ บทบาทของพระธรรมทูตก็เช่นเดียวกันคือฝ่ายอาณาจักรได้มีการส่งเสริมให้มีการเผยแพร่พระพุทธรูปไปดินแดนต่างๆนอกประเทศเพื่อสร้างความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ การใช้พระพุทธรูปเป็นสื่อกลางสร้างความสัมพันธ์โดยพระสงฆ์ทำหน้าที่เป็นสมณะทูตนั้นยังเป็นการเสริมสร้างความชอบธรรมให้แก่ฝ่ายผู้ปกครองบ้านเมืองด้วย และพุทธศาสนานิกายเถรวาทได้กลายเป็นปัจจัยที่สำคัญต่อความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับเวียดนาม ในการกำหนดรูปแบบของความสัมพันธ์และใช้สถาบันทางพระพุทธรูปเชื่อมความสัมพันธ์ในการทูตเชิงวัฒนธรรมของทั้งสองประเทศในปัจจุบัน

วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่สะท้อนถึงความเป็นมา ความเชื่อ สติปัญญาและจิตวิญญาณของสังคม ซึ่งแต่ละประเทศต่างก็มีวัฒนธรรมเป็นของตนเองทั้งที่เป็นเอกลักษณ์และวัฒนธรรมร่วม อันเป็นผลมาจากการติดต่อสัมพันธ์แลกเปลี่ยนกันอยู่ตลอดเวลา ซึ่งในปัจจุบันเป็นที่ตระหนักและมีความพยายามของไทยที่จะเสริมสร้าง รักษาและกระชับความสัมพันธ์ระหว่างไทยและเวียดนาม รวมทั้งประเทศต่างๆ อย่างสร้างสรรค์ ซึ่งช่วยเสริมสร้างบทบาทของไทยในเวทีโลกรวมทั้งลดการขัดแย้งอันจะนำมาซึ่งความสูญเสียทั้งหลายทั้งปวงในอนาคต การทูตเชิงวัฒนธรรมจึงเป็นยุทธศาสตร์สำคัญของไทยในการเสริมสร้างและพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างไทยและเวียดนามและต่างประเทศ เพื่อเสริมสร้างภาพพจน์และชื่อเสียงของประเทศไทย ทั้งทำให้เกิดความเข้าใจ

ระหว่างกันผ่านกิจกรรมทางวัฒนธรรม เช่น ศาสนา ศิลปะ นาฏศิลป์ ภาษา ขนบธรรมเนียม ประเพณี ประวัติศาสตร์ สถาปัตยกรรม ศิลปกรรม ภูมิปัญญา เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด วัฒนธรรมกับการพัฒนา (สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงวัฒนธรรม, 2546) โดยคำนึงถึงความเชื่อและระบอบสังคมเรื่องศาสนาและขนบธรรมเนียมประเพณีในการส่งเสริมความร่วมมือทางวัฒนธรรมระหว่างประเทศ โดยในความเจริญทางเศรษฐกิจและความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยี โดยไม่คำนึงมิติทางวัฒนธรรมทำให้เกิดปัญหาทางด้านจิตใจ และปัจจุบัน วัฒนธรรมได้กลายเป็นเครื่องมือที่สำคัญอย่างหนึ่งในการทูตในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ดังนั้นในการพัฒนาประเทศควรมุ่งสร้างสรรค์ประโยชน์สุขแก่มนุษย์จึงต้องคำนึงถึงมิติทาง วัฒนธรรมเป็นสำคัญ และการทูตเชิงวัฒนธรรมก็เป็นเครื่องมือที่สำคัญไม่น้อยไปกว่างานการทูต ด้านการเมือง และเศรษฐกิจ และในปัจจุบันยิ่งจะมีความสำคัญมากยิ่งขึ้นในอนาคต ใน สถานะการณ์ปัจจุบันนี้ที่แสดงให้เห็นถึงความขัดแย้งในแนวคิดเรื่องการปกครองในระบอบต่างๆ ความล้มเหลวทางเศรษฐกิจ ความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ไม่ได้นำมาซึ่งความสันติสุขของ มนุษย์ชาติอย่างแท้จริง ตรงกันข้ามกับวัฒนธรรมถึงแม้ว่าจะมีความแตกต่างกันแต่ผู้คนใน หลากหลายเชื้อชาติก็สามารถที่จะยอมรับความแตกต่างและซาบซึ้งในความปรารถนาและงดงามของ วัฒนธรรมของชนชาติอื่นๆได้เป็นอย่างดี ดังนั้นบทบาทการทูตเชิงวัฒนธรรมของไทยต่อเวียดนาม จึงมีประโยชน์อย่างมากต่อการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างทั้งสองประเทศทั้งในระดับทวิภาคี พหุ ภาคิและภูมิภาคต่อไป

6.3 ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายต่อการดำเนินการทูตเชิงวัฒนธรรมของไทยต่อเวียดนามด้าน พระพุทธศาสนา ควรเน้นการส่งเสริมความเข้าใจซึ่งกันและกันทางด้านสังคมและวัฒนธรรม เพื่อให้ประชาชนทั้งสองประเทศได้มีโอกาสเรียนรู้พระพุทธศาสนา วัฒนธรรมประเพณี ภาษา ประวัติศาสตร์ของกันและกันเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน และเพื่อการบูรณาการให้เข้ากับหน่วยงาน ต่างๆที่เกี่ยวข้องในการกำหนดนโยบายต่อไป

1. ควรสนับสนุนให้มีการจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาที่หลากหลายยิ่งขึ้นทั้งใน ระดับชาติและระดับท้องถิ่น เช่น การจัดทอดผ้าป่าสามัคคี การจัดกิจกรรมร่วมกันในวันสำคัญทาง

พระพุทธศาสนา โดยการใช้บทบาทของพุทธศาสนาในการส่งเสริมการทูตเชิงวัฒนธรรม เพื่อส่งเสริมความสัมพันธ์ในระดับรัฐบาลและประชาชนของไทยและเวียดนาม

2. ควรสนับสนุนการเผยแผ่พุทธศาสนาในเวียดนามให้มากยิ่งขึ้นทั้งในด้านการศึกษาพุทธศาสนา (คันถธุระ) การปฏิบัติ (วิปัสสนาธุระ) และการสนับสนุนส่งเสริมโครงการพระธรรมทูตในการส่งเสริมวัฒนธรรมไทยในเวียดนาม โดยส่งเสริมความเป็นศูนย์กลางพุทธศาสนาโลกของไทยต่อการส่งเสริมความร่วมมือด้านการศึกษาพุทธศาสนาและการเผยแผ่พุทธศาสนาในต่างแดน

3. ควรสนับสนุนส่งเสริมด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมทางพุทธศาสนา การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ร่วมกับประเทศเพื่อนบ้านเป็นยุทธศาสตร์ร่วมสี่ฝ่าย ไทย-ลาว-เวียดนาม-กัมพูชา ในรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบ Package Tour แสวงบุญสักการะสถานที่สำคัญ 4 ประเทศ การท่องเที่ยวสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ เพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกันและกันให้มากยิ่งขึ้น โดยอาศัยเส้นทางบก เส้นทางหมายเลข 9 ตามโครงการ EWEC จากมุกดาหารไปสะหวันนะเขตถึงเมืองเว้ในเวียดนาม เส้นทางหมายเลข 8 จากจังหวัดนครพนมผ่านแขวงคำม่วนไปยังเมือง Vinh ในเวียดนาม หรือเส้นทางด้านใต้โดยเริ่มจากกรุงเทพฯ-อรัญประเทศ-เสียมราฐ-พนมเปญ-โฮจิมินห์ในเวียดนาม